

ACC. N:R M. 15182 : 1-6.

Landskap: Skåne Upptecknare: Karl Åkesson, Lund
Härad: Bava Berättare: " " "
Socken: Nevishög Berättarens yrke: lantbrukare
Uppteckningsår: 1960 Född år 1881 i Nevishög

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Bard. s. 1-6.

N. M. 159

Nordiska Museet. Frågelista 159.Bad.Varmbad inomhus.

Varmbad inomhus förekom i mitt hem under min barndom omkring 1890, men sällan mer än en gång om året. Det hände vid julstöket, då vi hade sluttröskat höstsäsongen före jul. Alla vi barn badade varje gång. Ingen av våra föräldrar eller av tjänarna kunde nämligen få plats i det lilla badkaret. Vi badade en i sänder och i åldersordning.

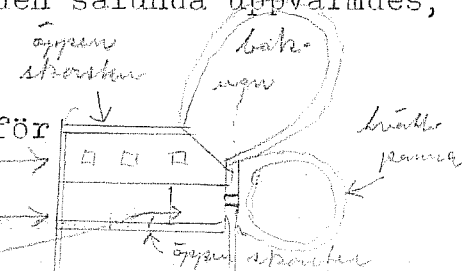
Badet försiggick i tvättpannan, en f.d. brännvinspanna av koppar. Julbadet företogs i samband med julkaket. När mor hade rensat ut de sista glöderna från ugnen före brödets insättning, föste hon dem ned i "askehålet", en fördjupning i kökets stengolv, och så snart hon fick tillfälle, sköt hon dem därifrån in under tvättkitteln. Denna hade tidigare fyllts med vatten, som med tiden sålunda uppvärmdes, möjligen med tillskott av ytterligare ved.

Tvättkitteln var endast 40 å 45 cm hög, varför

→ muret spishäll

→ bänkyta

→ askehål

man kröp ner och satte sig på botten med uppdragna knän. Det fanns också de, som badade i baktråg eller i stora saltekar. Man bistod aldrig varandra under badet, utan då man badade, fick ingen komma i närheten. Kallt vatten förekom ej i förening med varmt bad. Till att torka sig efter badet använde man vanliga handdukar. Någon måltid förekom ej i samband med badet.

Badstu.

Någon badstu i socknen hörde jag aldrig talas om.

Kallbad.

Om de äldsta kallbad jag hört talas om, berättade min far: När han tjänade hos löjtnant Nils Björkman, Djurslöv 4, år 1845 som halvkarl (andre dräng) var sonen Vilhelm (farfar till nuvarande Sven Björkman på samma gård) dräng (förste dräng) där. När de om hösten, en stor skara huggare, högg säden med lie, högg Vilhelm enligt ordningen före, därefter far, och efter dem de övriga huggarna. Skårorna gick ner mot ån, som hade mycket vatten, där de slutade. Just på denna plats har sedan Malmö-Simrishamns järnväg byggts. Vilhelm var

ofantligt stark (Han vågade nästan aldrig brottas med någon av fruktan att råka slå den ihjäl). För honom var det en lätt sak att hugga från de övriga huggarna. Detta gjorde han också, och far med sina betydligt mindre krafter följde honom. När dessa två huggit sina skåror fram och kommit ner till ån, kastade de kvickt av sig kläderna, som i det varma vädret endast bestod av skjortan, och tog sig ett bad i ån, varefter de raskt kastade kläderna på sig igen, innan någon av de övriga huggarna hunnit komma fram. Sen gick de, som sig borde, stolta i teten för skaran tillbaka till andra ändan på stycket för att börja en ny skår och så fortsätta. Det blev många kallbad om dagen. Någon hälsoåtgärd i äventyret var det ingen tanke på. Badet var en prestation.

Något liknande vatten fanns icke i närheten av vår gård. Det fanns visserligen ett stort kärr, Peverkärret, men det var kringbyggt med hus och lämpade sig föga till badställe. Det användes dock någon gång till att bada i. Men på 1860-talet märglade far ganska hårt och grävde därvid icke mindre än 4 st rätt stora mangelgravar.

Dessa hade alltid klart, vackert vatten året runt. Av detta vatten tog Malmö stad genom sina djupborrningar år 1940 de sista resterna. Men intill dess, åtminstone sedan 1880-talet, var de livligt besökta badställen, båda av oss själva och av grannarnas drängar i samlat sällskap. Märgelgravarna hade i många år, åtminstone ett stycke in på 1900-talet alldeles gyttjefri lerbotten och mellan 2 och 2½ m djupt vatten. Man badade gärna vid eller strax före solnedgången, sedan arbetet för dagen var slut, några gånger på sommaren, beroende på tid, arbete och väderlek. Vattnet var (d.v.s. kändes) varmast vid solnedgången, sade man, troligen beroende på att luften då hade svalnat. Sedan omkring 1920 har alla dessa bad minskats och slutligen upphört på grund av nämnda vattenbrist, som redan då började ge sig tillkänna, och ersatts med kallbad i Öresund ungefär en gång om året och i övrigt med karbad på badhuset i Lund eller Malmö.

Någon hälsosynpunkt hörde jag aldrig läggas på baden. De var mest en omväxling i vardagens enahanda, en upplevelse. Männen badade för sig och nakna. Kvinnorna badade också för sig men klädda i

kjol. De hade också vid ifrågavarande tillfälle ordnat med behörig vakt omkring badstället. Baddräkt fanns troligen ej i socknen. Tvål eller annat rengöringsmedel användes aldrig vid dessa bad.

Kallbadhus.

Kallbadhus fanns icke i trakten. Badort fanns ej närmare än i Lomma. Dit reste flera. Det hände ofta, att tjänstefolket blev utlovat att göra en sådan resa, då de fått sommarens betskötsel färdig. Då åkte hela tjänareskaran i husbondens finaste skjuts ut till Lomma i högsta feststämning. Det var en ståtlig nöjesresa, som skattades mycket högt, särskilt inför annat tjänstefolk i bygden, som ej fått sådan.

Simkunnighet.

Min far, f. 1827, kunde simma, dock endast till husbehov. Troligen hade han lärt det under sin tjänst hos Björkman i dennes mosse och antagligen endast genom att helt enkelt kasta sig i vattnet och kravla på. Simkunnigheten inom socknen var troligen ringa, emedan där saknades egentliga vattendrag. Den torde inte ha utvecklats nå- v

got vidare där i bygden under min tid men väl på badhusen i städerna som ungdomen alltmera fått kontakt med.

Badanläggningar.

Socknens enda badanläggning är ett skolbadhus i Nevishögs folkskola, byggt ungefär på 1920-talet. Det var dock tillgängligt även för ortens folk i allmänhet, vilka ofta använde det. Anläggningen känner jag i övrigt inte mycket till, då jag aldrig varit där. Däremot torde folkskollärare Yngve Palm, som bott i socknen i 36 år och i höst avflyttar, kunna lämna uppgifter om det.

Badrum.

Sådana fanns nog inte bland allmänheten, innan jag år 1941 flyttade därifrån, men möjligen på de fåtaliga 100-tunnlands egendomar-
na samt troligen i sockerfabriksherrarnas villor, vilka höra till Brågarps socken.

.oOo.